Universitatea Politehnica Timişoara
P-ţa Victoriei nr. 2
RO 300006 - Timişoara
Tel: +4 0256 403000
Fax: +4 0256 403021
rector@rectorat.upt.ro
www.upt.ro

Logică digitală

-Curs 14-

SINTEZĂ

- 2021-

Reprezentarea numerelor în sistemele de calcul

- Sisteme de numerație poziționale (binar, octal, hexazecimal);
- Reprezentarea numerelor în virgulă fixă (SM, C1, C2);
- Reprezentarea numerelor de virgulă flotantă;
- Coduri binare pentru numere zecimale;

Reprezentarea numerelor în virgulă fixă – **C2**

+	2	=	0	0	1	0	+			-	2	=	1	1	1	0	+		
+	3	=	0	0	1	1				+	3	=	0	0	1	1			
			0	1	0	1	=	+	5				0	0	0	1	=	+	1
				a.										**c.**					
-	2	=	1	1	1	0	+			+	2	=	0	0	1	0	+		
-	3	=	1	1	0	1				-	3	=	1	1	0	1			
			1	0	1	1	=	-	5				1	1	1	1	=	-	1
				b.										**d.**					

- Domeniul valoric pentru numere întregi:
  - -2^{n-1} și $2^{n-1}-1$

Reprezentarea numerelor în virgulă flotantă (mobilă)

- reprezentate folosind notaţia ştiinţifică (care nu este poziţională) → un domeniu valoric foarte mare.
- Pentru a reprezenta un număr in virgulă flotantă folosim trei numere conform relaţiei:

$$N = M * B^E$$

M - mantisa. (*M* poate fi reprezentată în SM sau C2)

B - baza (de obicei e 2 sau o putere a lui 2)

E - exponent. (E este reprezentat în SM sau cod exces)

Reprezentarea numerelor în virgulă flotantă

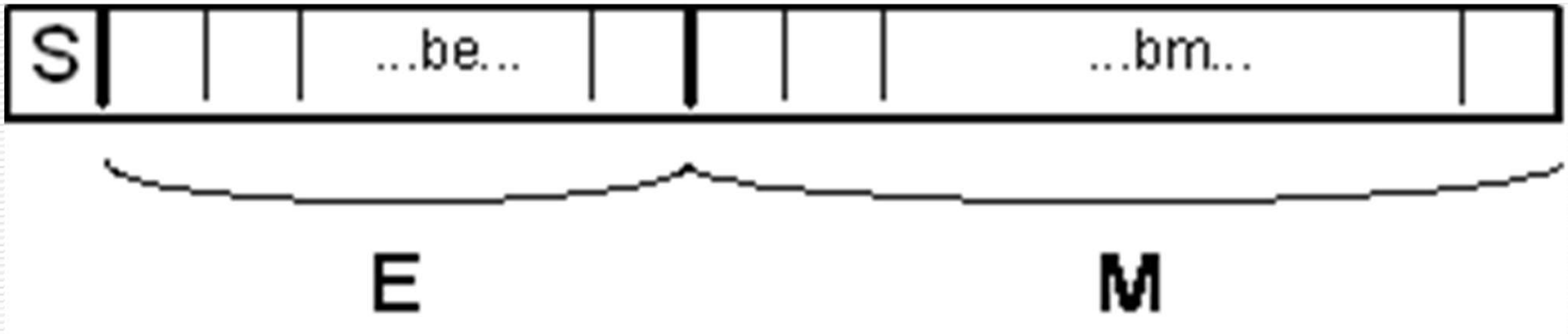

M - mantisa. (*M* poate fi reprezentată în SM sau C2)

B - baza (de obicei e 2 sau o putere a lui 2)

E - exponent. (E este reprezentat în SM sau cod exces)

Reprezentarea numerelor în virgulă flotantă

- Pentru a minimiza eroarea→ exponentul aferent lui 0 să fie cel mai mic posibil.
- valoarea min. a **oricărui** exponent să fie 0.
- **Toate** valorile negative reprezentabile pe N biţi sunt deplasate (devin pozitive) prin adunarea unui **bias** (unui surplus) = valoarea absolută a celui mai mic număr reprezentabil pe N numărul de biţi exponent.
- Pentru exponent reprezentat în:
  - SM pe 8 biți → valoarea bias-ului este 127
  - C2 pe 8 biți → valoarea bias-ului este 128

Reprezentarea numerelor în virgulă flotantă

- Standardul IEEE 754/2008- formate:
  - Half precision
  - Simple precision
  - Double precision
  - Duble-extended

Reprezentarea numerelor în virgulă flotantă: IEEE 754

- Caracteristici:
  - E şi M – format SM
  - Exponentul este reprezentat în exces de:
    - 127 pentru simplă precizie
    - 1023 pentru dublă precizie.
  - *Hidden bit*.
    - Mantisa are un bit de 1 ascuns.
    - bitul la dreapta virgulei care trebuie să fie 1 (din condiţia de normalizare).
    - (S.**1**M) (unde S este semnul iar M este mantisa) → virgula a fost mutată la dreapta bit-ului de 1 cel mai semnificativ: S**1**.M

Reprezentarea numerelor în virgulă flotantă: IEEE 754 valori speciale

Nr.	Exponent (E)	Mantisa (M)	Valoare speciala
1.	0	0	± 0
2.	0	$\neq 0$	Denormalized numbers
3.	255	0	$\pm\infty$
4.	255	$\neq 0$	NaN

- Nr. denormalizate: rezultat care este mai mic decât valoarea minimă reprezentabilă
- Infinit: situaţia în care rezultatul intermediar este infinit sau avem overflow
- 0/0 sau radical din nr. negativ

Coduri binare pentru numere zecimale - BCD

- există situaţii cand se doreşte afişarea rezultatelor de către interfeţele externe ale dispozitivului de calcul într-un format uşor de înţeles (decodificat) de către utilizator – şi anume mult întrebuinţatul format zecimal;
- cel mai la îndemână cod zecimal este BCD (binary-code decimal):
  - reprezentarea unei cifre BCD → înlocuirea cu reprezentarea în binar care îi corespunde→ cu un nr. pe 4 biţi

Coduri binare pentru numere zecimale - BCD

- conversia unui număr zecimal în BCD prin înlocuirea succesivă a cifrelor zecimale cu tetradele corespunzătoare

$$N_1 = 4\ 5\ 9_{10} = \quad 0100\ \ 0101\ \ 1001_{BCD}$$

- operaţia inversă de transformare a unui număr reprezentat în BCD în omologul zecimal

$$N_2 = 1000\ \ 0111\ \ 0000\ \ 0010_{\mathrm{BCD}} = \quad 8\ 7\ \ 0\ 2_{10}$$

Coduri binare pentru numere zecimale – Exces de 3

- Exces de 3 se obţine din codul BCD astfel:
  - la fiecare cifră reprezentată în cod BCD se adună valoarea 3 (0011 în binar).
  - fiecare cifră zecimale se reprezintă cu ajutorul unei combinaţii de 4 biţi (o tetradă de biţi)

Algebra booleană și logica digitală

- Forma canonică;
- Forma standard;
- Aspecte legate de implementarea funcțiilor booleene cu porților logice;
- Hărți Karnaugh

NAND

X	Y	Z
0	0	1
0	1	1
1	0	1
1	1	0

$$Z = \overline{X \bullet Y}$$

AND

X	Y	Z
0	0	0
0	1	0
1	0	0
1	1	1

$$Z = X \bullet Y$$

NOR

X	Y	Z
0	0	1
0	1	0
1	0	0
1	1	0

$$Z = \overline{X + Y}$$

OR

X	Y	Z
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	1

$$Z = X + Y$$

Porți logice (cont.)

XOR
$(X \oplus Y)$

X	Y	Z
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

$Z = X\overline{Y} + \overline{X}Y$
X or Y but not both
("inequality", "difference")

XNOR
$\overline{(X \oplus Y)}$

X	Y	Z
0	0	1
0	1	0
1	0	0
1	1	1

$Z = \overline{X}\,\overline{Y} + XY$
X and Y the same
("equality")

Porți logice

- Fiecare poartă logică realizează una sau mai multe funcții logice;
- Colecția de porți logice folosită în realizarea unui circuit se numește **bibliotecă de porți**, iar porțile din cadrul ei **porți standard**;
- Bibliotecile moderne conțin zeci de porți a.î. să scadă costul cu întreținerea și să simplifice realizarea tool-urilor CAD

Minimizarea funcțiilor logice

- se înţelege simplificarea/rescrierea ecuaţiilor logice booleene în vederea:
  - Unui cost mai mic și/sau;
  - Performanță mai ridicată;
- Cheia simplificării este: $y\left(x+\overline{x}\right)=y$
  - distributivitatea - *x(y+z)=xy+xz*
  - Proprietatea complementului $x+\overline{x}=1$

Minimizarea funcțiilor logice

- Găsirea a doi termeni (suma sau produs funcție de reprezentarea dorită SOP/POS) pentru care:
  - funcția ia valoare 1
  - numai o variabilă își modifică valoarea

A	B	F
0	0	1
0	1	0
1	0	1
1	1	0

B are aceși valoare → B este păstrat

A are valori diferite → A este eliminat

$$F = \bar{A}\,\bar{B} + A\bar{B} = (\bar{A} + A)\bar{B} = \bar{B}$$

Construcție diagrame Karnaugh

- construcţia diagramelor Karnaugh pentru o funcţie logică cu 4 variabile de intrare

ab \ cd	00	01	11	10
00	0000	0001	0011	0010
01	0100	0101	0111	0110
11	1100	1101	1111	1110
10	1000	1001	1011	1010

c

b

a

d

Pași:

- 1. Introducerea mintermilor în diagramă conform tabelului de adevăr.
- 2. se formează grupe de mintermi bazate pe reguli de adiacenţă:
  - O grupare are forma unor dreptunghiuri/pătrate și conţine 2^n mintermi!
  - Din totalul de *m* variabile booleene a funcţiei, termenul asociat grupării formate va conţine *m-n* variabile
- 3. Ecuaţia minimizată va conţine toţi implicanţii primi esenţiali, si uneori si implicanţi primi neesenţiali, astfel încât toate celule marcate cu 1 logic să fie acoperite.

Minimizarea folosind diagrame Karnaugh

- Dacă la o astfel de grupare nu mai pot fi adăugaţi mintermi înseamnă că s-a obţinut un **implicant prim**.
- Dacă un anumit implicant prim conţine cel puţin un minterm care nu poate apare în alt implicanţi primi atunci acesta este un **implicant prim esenţial**

PORȚI LOGICE CU MAI MULTE INTRĂRI

Name	Graphic Symbol	Functional Expression	Number of transistors	Delay in *ns*
3–input AND		$F = xyz$	8	2.8
4–input AND		$F = xyzw$	10	3.2
3–input OR		$F = x + y + z$	8	2.8
4–input OR		$F = x + y + z + w$	10	3.2
3–input NAND		$F = (xyz)'$	6	1.8
4–input NAND		$F = (xyzw)'$	8	2.2
3–input NOR		$F = (x + y + z)'$	6	1.8
4–input NOR		$F = (x + y + z + w)'$	8	2.2

Circuite logice combinaționale

- Circuite de procesare
- Circuite de conversie
- Circuite de interconectare
- Componente universale

Clasificare componente digitale

- Componente combinaționale
  - Ușor de analizat, partiționat, verificat

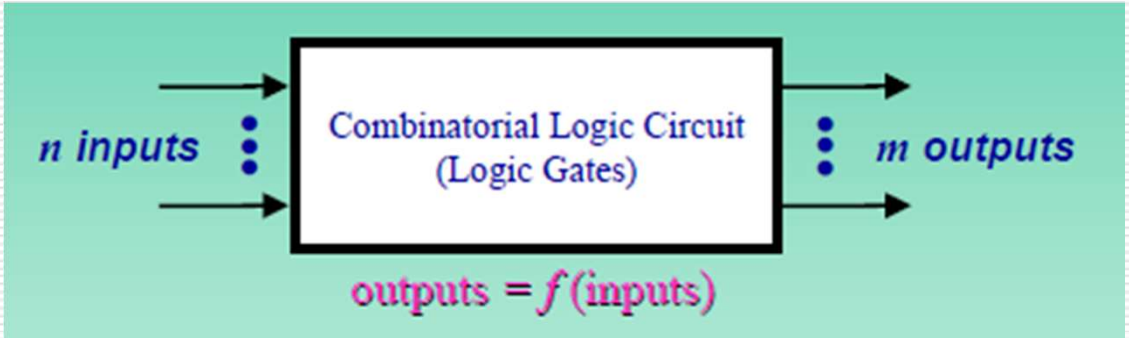

- Componente secvențiale

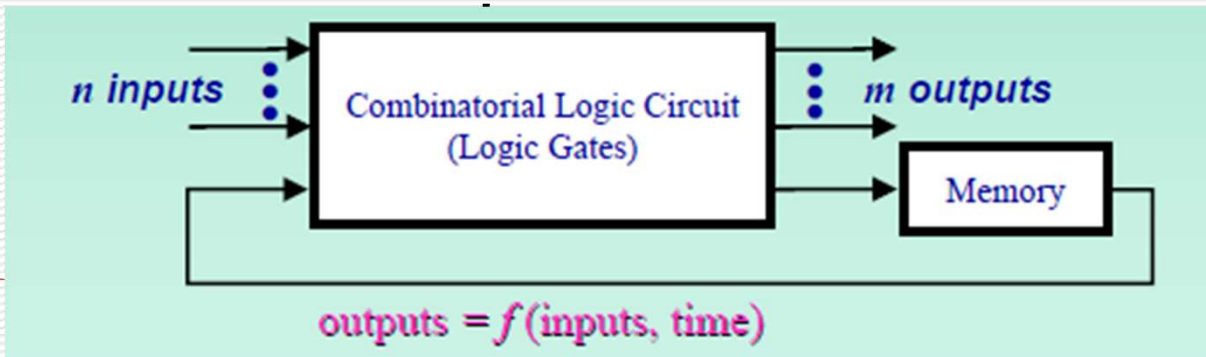

Copyright © 2004-2005 by Daniel D. Gajski

Circuite reprezentative

- Sumator
- Decodificator
- Codificator (ex. Codificator de prioritate)
- Multiplexor

Caracterizarea acestora: definiție, ce se întâmplă dacă aplic o serie de intrări, care ar fi ieșirile, simbol.

Circuite combinaționale

- Cunoașterea porților logice elementare;
- Desenarea unei scheme logice;
- Identificarea ecuației booleene aferente unei scheme logice;
- Determinarea ieșirilor unei scheme logica la care i s-au aplicat o serie de intrări;

Decodificator

- circuite logice combinaţionale ce prezintă un anumit *n* intrări şi până la 2^n ieşiri, care activează **ieşirea (UNA SINGURĂ)** corespunzătoare valoarii combinaţiei vectorului de intrare
- Pot avea intrări de activare, astfel încât ieşirea selectată nu pot fi activată decât dacă intrarile de activare sunt active.
- Pt. n intrări şi cu m ieşiri → decodificator n-la-m.
- Uzual sunt folosite pt. activarea (EN) componentelor

Multiplexor(Selector)

- Multiplexorul este un circuit logic combinaţional ce conectează ieşirea acestuia la una din cele *n* intrări.
- Selecţia uneia din cele n intrări se face cu ajutorul a $log_2 n$ intrări de selecţie.
- Poate fi privit ca un comutator digital.
- Este folosit pt.selecția unei singure surse de date din mai multe.

Circuite secvențiale

- **Circuitele secvențiale se clasifică:**
  - **Asincrone**
  - **Sincrone**

- Componenentele secvențiale asincrone își modifică starea și valorile de ieșire funcție de modificările semanlelor de la intrare (oricând!) se modifică acestea.

- Componentele secvențiale sincrone își modifcă valoarea funcție de valoarea semnalelor de intrare la momente bine definite de timp, dictate de un semnal (de intrare) care se numește tact (*clock*)

Semnalul de tact

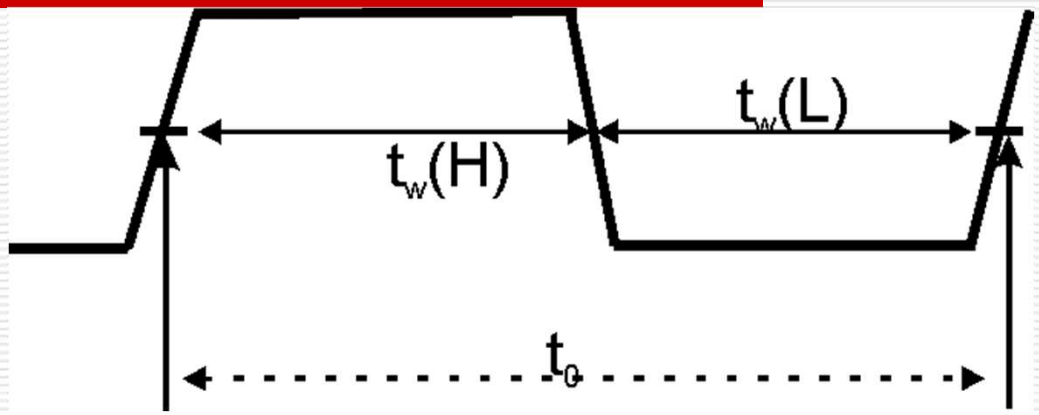

- **Palierul** uni semnal reprezintă porţiunea unde acesta rămâne constant o logic (palier negativ) şi 1 logic (palier pozitiv).
- **Frontul crescător** se referă la porţiunea unde senalul îşi modifică valoarea de la 0 logic la 1 logic (mai exact de la 10% din nivelul corespunzător lui 1 logic la 90% din nivelul corespunzător lui 1 logic
- t0 - perioada semnalului de tact,
- tw(H) şi tw(L) reprezintă durata unui impuls de 1 respectiv 0 logic

Semnalul de tact

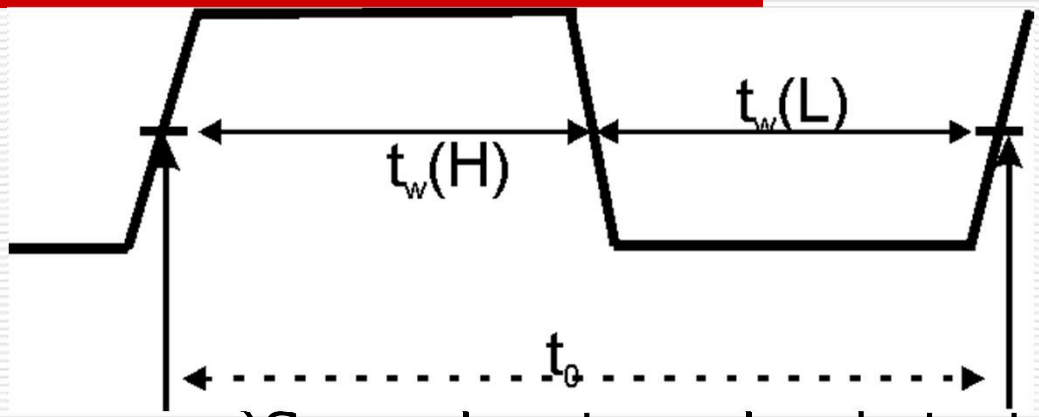

a)Semnal rectangular de tact

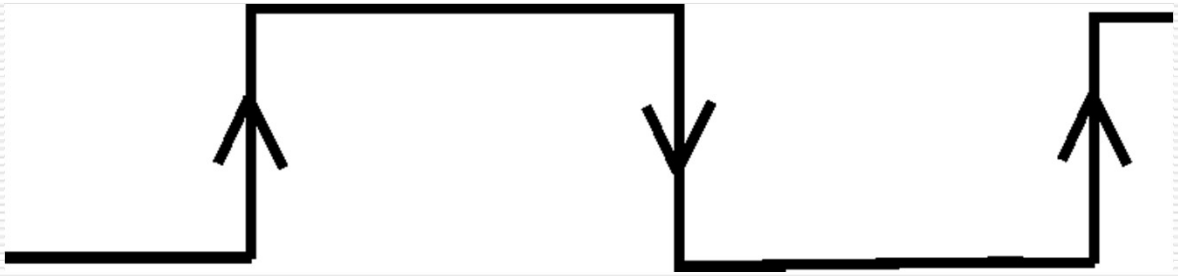

b)Formă idealizată a semnalului

S-R Latch (SAU-NU) - asincron

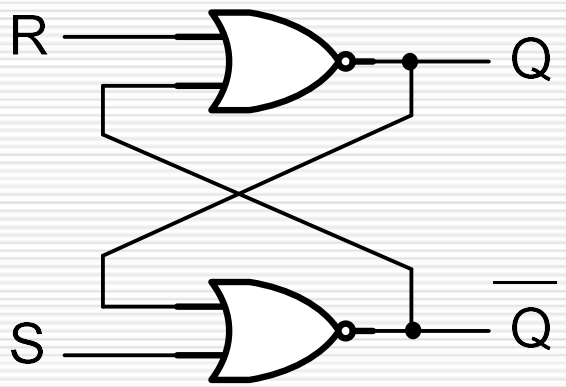

R	S	Q_{t+1}
0	0	Q_t
0	1	1
1	0	0
1	1	interzis

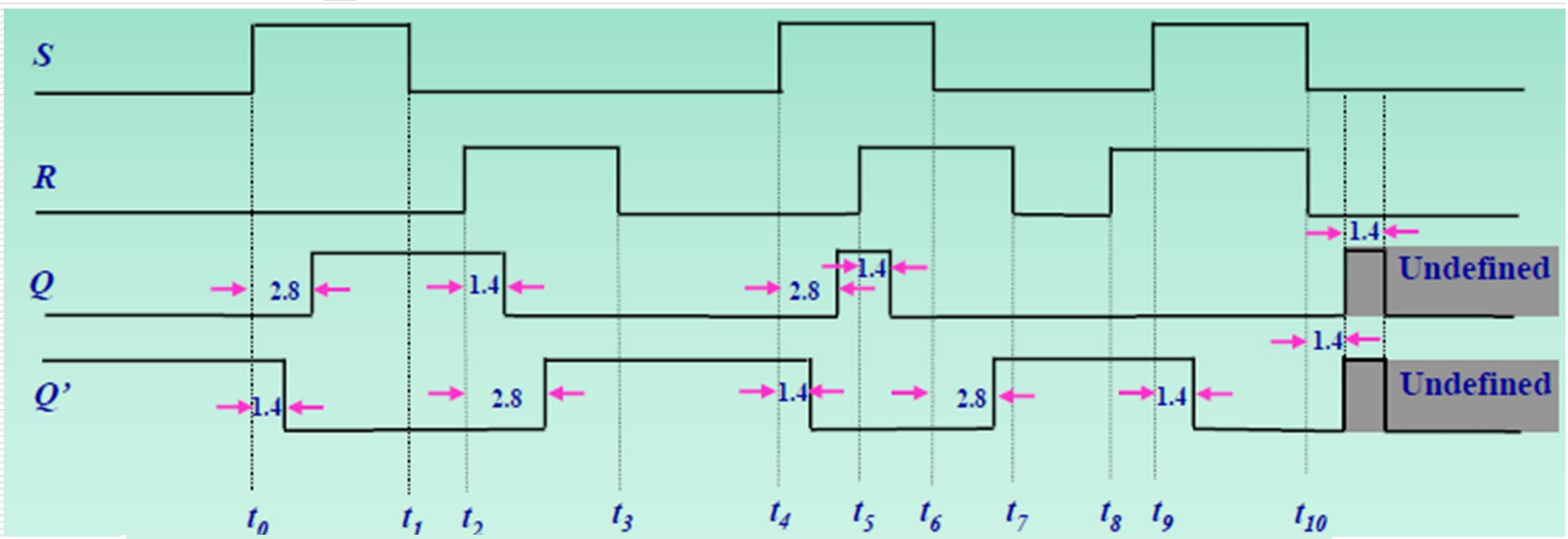

Copyright © 2004-2005 by Daniel D. Gajski

Slides by Philip Pham, University of California, Irvine

Gated SR-latch

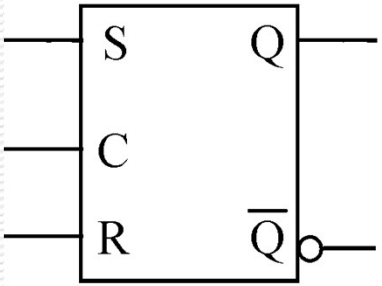

S	R	C	Q_next	$\overline{Q}$_next
0	0	1	Q	$\overline{Q}$
0	1	1	0	1
1	0	1	1	0
1	1	1	-	-
*	*	0	Q	$\overline{Q}$

- Când semnalul C este activ valorile de la intrare sunt propagate prin latch
- Semnalele de intrare nu trebuie să se modifice în intervalul t_{setup} și t_{hold} al frontului descrescător

Flip-flop-uri

- Se mai numesc și latch-uri sensibile pe frontul semnalului de tact;
- Basculare a se face pe frontul semnalului de tact (!nu pe palier – latch-uri)
- Două variante de arhitecturi:
  - Configurația master-slave
  - Edge-triggered FF

FF-Master-Slave

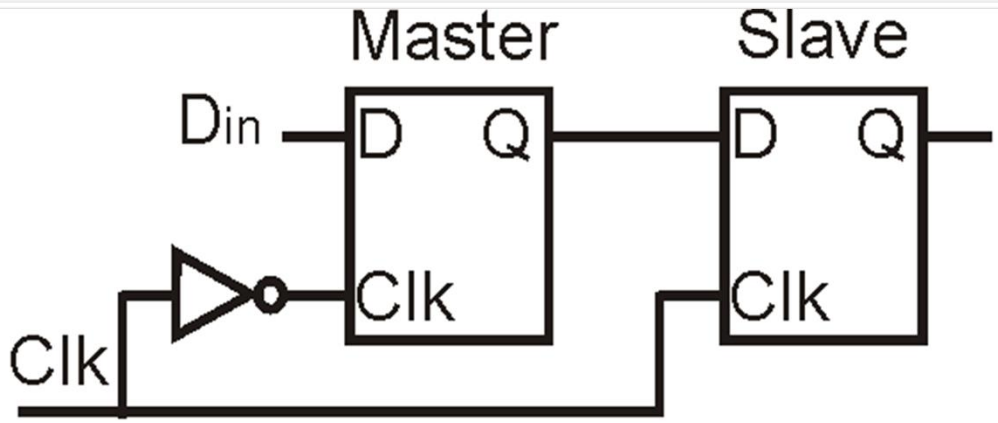

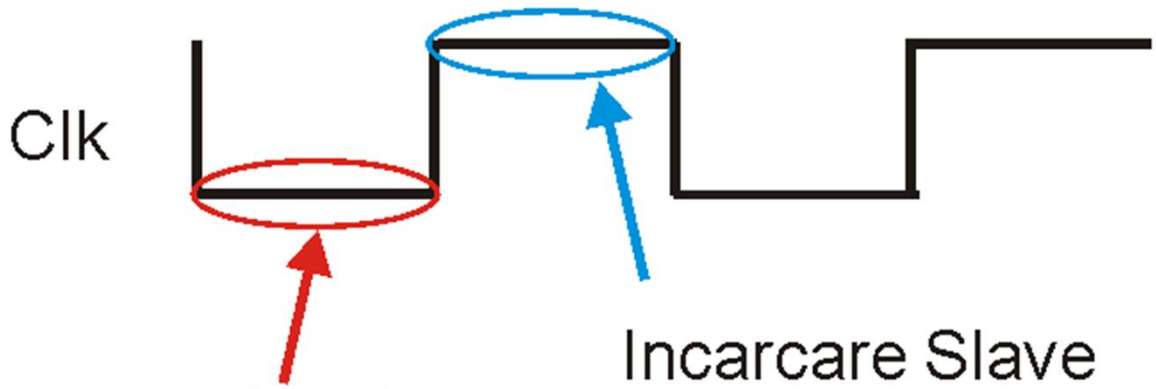

Incarcare Master Latch cu D_{in}
Slave Latch memoreaza data anteriora

Incarcare Slave Latch cu Q_{master}
Master Latch memoreaza valoarea D_{in} dinaintea comutarii semnalului Clk

Latch sincron vs. FF sincron

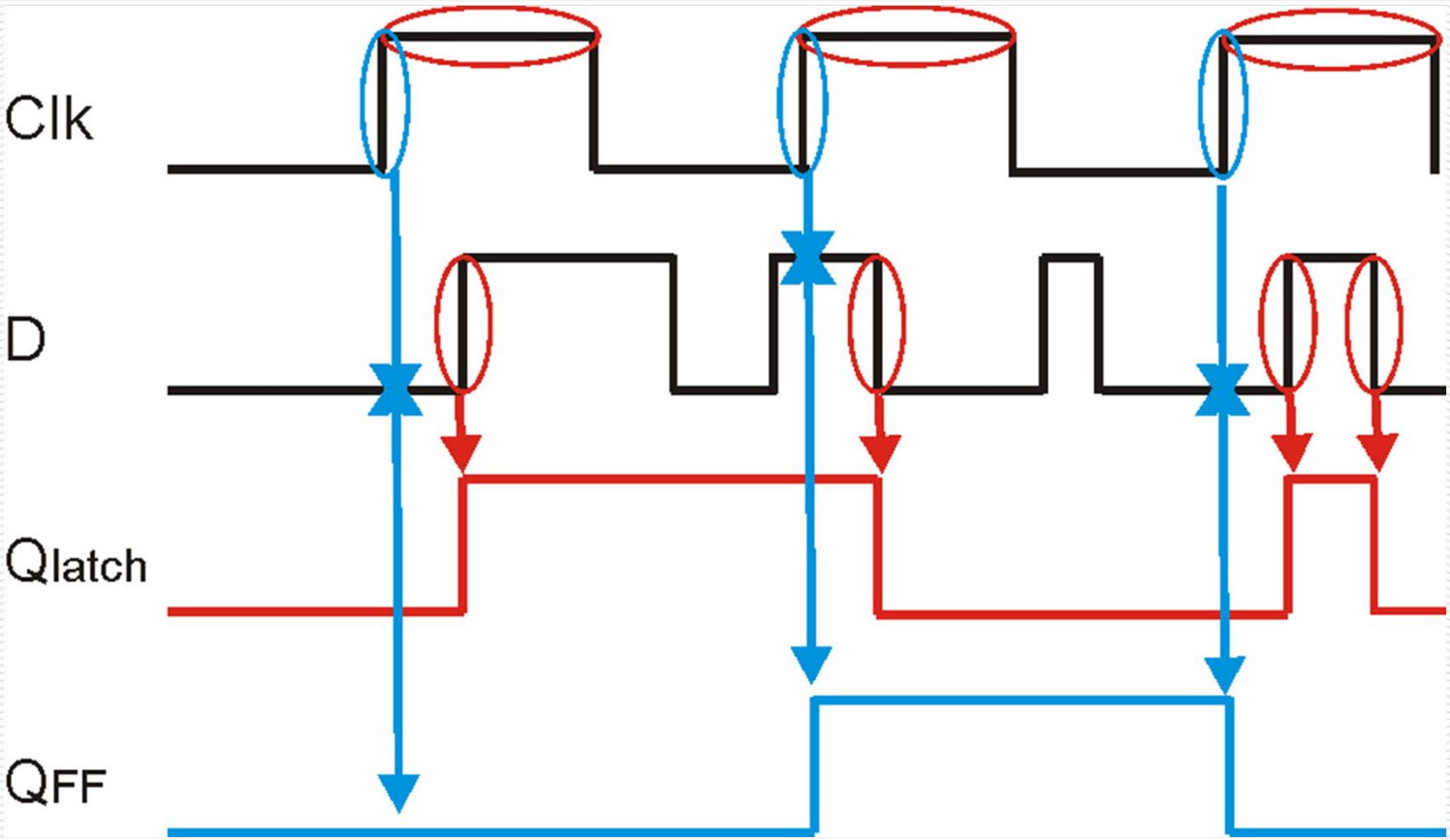

Operatia de reset a elementelor secventiale

- Semnalul de reset (set)
  - Functionalitate – aducerea bistabilului intr-o stare “initiala” cunoscuta (de obicei starea 0)
  - Reset este un semnal global – este aplicat tuturor elementelor de memorie dintr-un sistem digital
  - Tipuri de reset
    - Reset sincron
    - Reset asincron

Copyright © 2004-2005 by Daniel D. Gajski

Tipuri de FF-uri

Flip-flop name	Flip-flop symbol	Characteristic table	Characteristic equation	Excitation table
SR	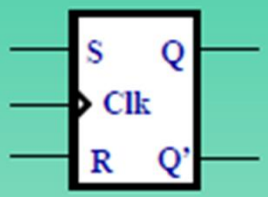		$Q(next)=S+R'Q$ $SR=0$	
JK	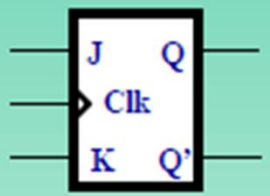		$Q(next)=JQ'+K'Q$	
D	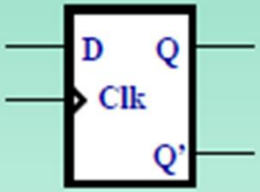		$Q(next)=D$	
T			$Q(next)=TQ'+T'Q$	

S	R	Q(next)
0	0	Q
0	1	0
1	0	1
1	1	NA

Q	Q(next)	S	R
0	0	0	X
0	1	1	0
1	0	0	1
1	1	X	0

J	K	Q(next)
0	0	Q
0	1	0
1	0	1
1	1	Q'

Q	Q(next)	J	K
0	0	0	X
0	1	1	X
1	0	X	1
1	1	X	0

D	Q(next)
0	0
1	1

Q	Q(next)	D
0	0	0
0	1	1
1	0	0
1	1	1

T	Q(next)
0	Q
1	Q'

Q	Q(next)	T
0	0	0
0	1	1
1	0	1
1	1	0

Copyright © 2004-2005 by Daniel D. Gajski

Circuite secvențiale reprezentare

- **Circuitele secvenţiale:**
  - **MEALY** sunt caracterizate prin faptul că starea următoare şi ieşirea la un moment dat depind de starea ***prezentă*** si de ***intrarea prezentă***;
  - **MOORE** sunt caracterizate prin faptul că ieşirea depinde **numai** de **starea circuitului**. Starea următoare depinde de intrarea prezentă;
- Modelele matematice ale circuitelor secvenţiale se numesc in teoria comutaţiilor **automate finite**.

Registre

- Reprezinta o colectie/grupare de *n* bistabile
- Nr maxim de valori a unui registru pe *n* biti – 2^n valori binare
- Folosit pentru memorarea unui cuvant de date/unei stari curente a sistemului

Numărătoare

- circuite **secvenţiale sincrone autonome** (mulţimea intrărilor vidă), care baleiază o secvenţă de stări impuse de proiectant.
- de regulă este inițializat cu starea ,,0” , după care la fiecare impuls de numărare, comuta într-o nouă stare.
- caracterul **asincron** al unui numărător este dat de faptul că impulsul de tact nu comandă simultan toate bistabilele numărătorului.
- Funcție de direcția de parcurgere a secvenței de stări:
  - numărător în sens crescător,
  - numărător în sens descrescător,
  - numărător reversibil (ambele sensuri).

Etape de sinteză circuit secvențial

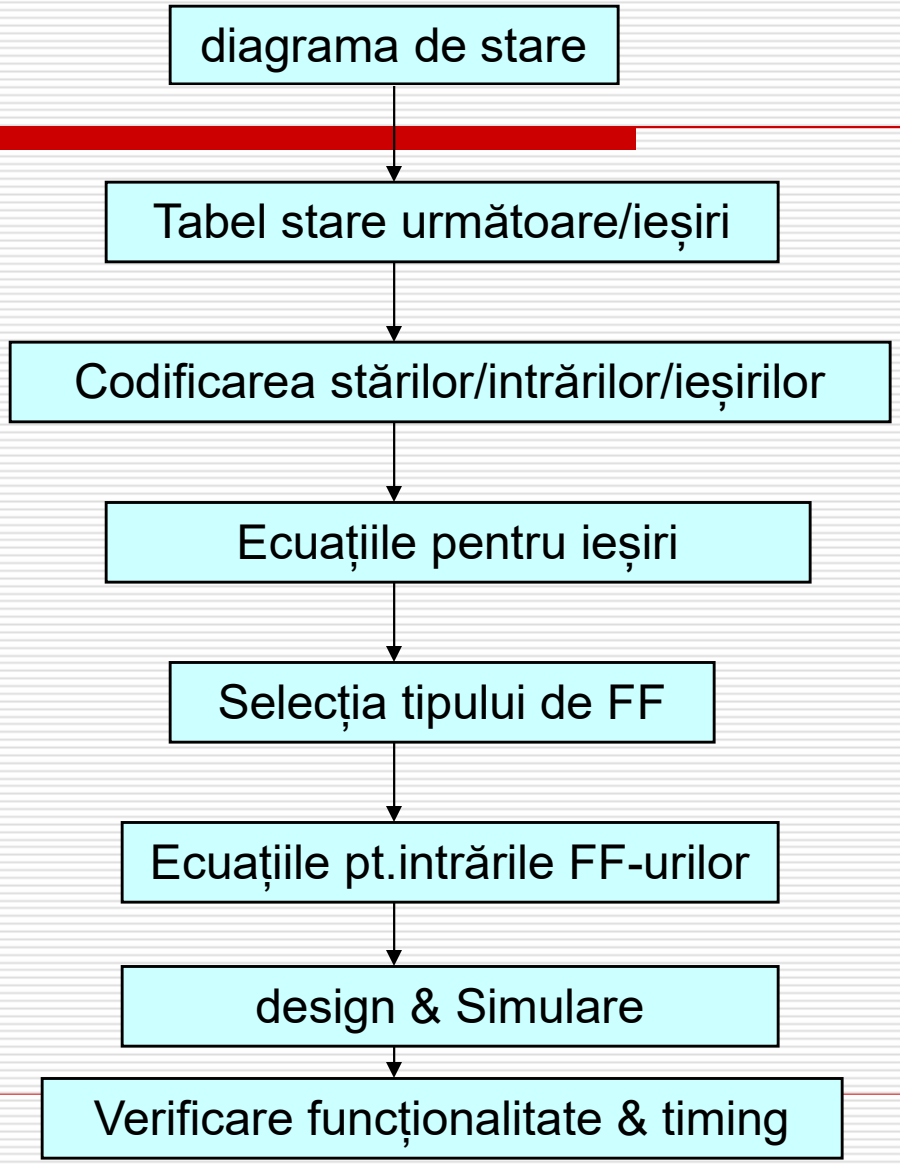

Circuite secvențiale

- Citirea unei diagrame de stări și realizarea tabelului tranzițiilor;
- Citirea unei diagrame de simulare:
  - Identificarea tipului de RST
  - Extragerea caracteristicilor unui circuit simplu (secventa de stări prin care trece circuitul pe baza intrărilor și stării curente din diagrama de timp)
- Clasificarea memoriilor, număr biți de adrese vs. capacitate, DRAM vs. SRAM

Verilog HDL

- Diferența dintre *reg* și *wire*;
- Aspecte legate de modelarea corecta a unui block combinațional;
- Aspecte legate de modelarea corecta a unui block secvențial;
- Diferența dintre cei 2 operatori de atribuire =, =>
- Identificarea din cod a tipului de RST;

Laborator

- 3 note:
  - Nota1_TestComb: Test 1
  - Nota2_TestSecv: Test 2
  - Nota3_Activitate: Nota Activitate (assignment-uri notate, răspunsuri în timpul laboratorului, simulare prezentată în timpul laboratorului)
- VERIFICAȚI pe CV!
- Scrieți la TA până cel târziu 3 iunie pentru orice nelămurile legată de aceste note;
- Nota LAB: media aritmetica a celor 3 note

Examen

- QUIZ
- Open book
- Poate conține întrebări de tip eseu
- 2 părți
- Nota minimă pt fiecare parte: 4.5
- Date examinare:
  - Data1: 03 iunie, ora 10
  - Data2: 28 iunie, ora 10

Întrebări?

Enough Talking Let's Get To It
!!Brace Yourselves!!

Imagini preluate din ECE 448 – FPGA and ASIC Design with VHDL